

Han kallas för "Islands anorektiska författare". I september tar han emot Nordiska rådets prestigefyllda litteraturpris. Impuls besöker den isländska författaren Gyrðir Elíasson som bara skriver tunna böcker, har inspirerats av spökhistorier och ogillar när människor vänder ryggen mot naturen.

TEXT MARIA HAGSTRÖM FOTO MARTINA HOLMBERG

"Tunnaste" författaren får ett av de fetaste litteraturprisen

Dimman hänger som ett täcke över en ödlig hed. En fjord rinner mellan de väldiga bergen. Där i en stuga går han runt i tofflor medan vinden viner utanför.

Så föreställer jag mig – och hoppas – att en isländsk författare och poet ska bo. Men både författaren själv och jag är lite besviken över att så inte är fallet. Istället bor Gyrðir Elíasson i en lägenhet i en ganska vanlig förort utanför Reykjavik, som den här dagen fått en grå trist hinna av regnet.

– Om jag kunde bestämma skulle jag flytta ut på landet i morgon, säger Gyrðir, när han visat oss in, men tillägger att hans döttrar aldrig skulle gå med på det.

Istället har han skapat sig en liten skivrarlya inuti lägenheten. En smal brant trappa leder upp till ett loft fullproppat med böcker. På en gammal fåtölj ligger katten Snodur och i stereon spelas klassisk musik.

– Musik är viktigt för mig, säger Gyrðir. Du kan få influenser från musik som du inte kan få någon annans ifrån. Jag tror att en författare ska gå djupt in i annan konst, för de är alla besläktade. Det är inte så stor skillnad mellan musik, målning och poesi. Mitt sätt att skriva liknar jazzmusikerns, jag gillar att improvisera.

Jag vet inte var jag är på väg när jag börjar. Jag kan inte planera. Det är intressant och spännande för mig att se vart mitt sinne och berättelsen tar mig.

STANNADE HEMMA FRÅN PRISUTDELNINGEN

Gyrðir har skrivit en stor mängd kortprosa, lyrik och fem kortare romaner. Sitt senaste verk är novellsamlingen "Bland träden". Gyrðir tycker inte att den innehåller traditionella noveller, utan beskriver dem mer som skisser, kanske inspirerad av hans erfarenheter av målning. "Bland träden" innehåller korta historier som är byggda kring möten mellan det vardagliga enkla och det övernaturliga. Till exempel möter han i en av novellerna August Strindberg på Ikea, en plats som han för övrigt hatar för att den alltid gör honom utmattad. Men Strindberg är han ett fan av.

"Bland träden" har gjort Gyrðir Elíasson till årets pristagare av Nordiska rådets litteraturpris, ett pris som han inte trodde han skulle få.

– Jag blev väldigt överraskad. Jag var helt säker på att norskan Beate Grimrud skulle få priset, det verkade som om alla var säkra på det. Så jag åkte inte ens till Danmark när det skulle tillkännages. Jag satt bara hemma. >

Islänningen Gyrðir Eliasson får
Nordiska rådets litteraturpris
på 350 000 danska kronor

Men det blev inget pris till norskan, det blev islänningen. En islänning som är stillsam, eftertänksam och ödmjuk, en person som passar perfekt in på beskrivningen behaglig.

– Jag var förvånad över att jag fick priset. Jag är okänd och har inte blivit översatt på 14–15 år, säger han.

Men priset har gjort att intresset ökat och flera länder vill nu översätta hans böcker.

– Det är ett viktigt pris, även utanför Norden. Tyskland har lagt märke till det och jag har till och med fått ett samtal från Ryssland. Jag visste inte att det skulle få så mycket uppmärksamhet.

Han tror också att noveller håller på att få ett uppsving. Och det är den kortare formen av berättelser han föredrar. Därför kallas han för "Islands anorektiska författare", ett smeknamn som han tror att han själv startade en gång.

– Det var ett skämt om att alla mina böcker är väldigt tunna. De flesta är bara 100–120 sidor. Jag är inte intresserad av att skriva långa romaner på 500 sidor. Jag skriver korta romaner, noveller och poesi. Jag började som poet.

KOMMER FRÅN ETT KONSTNÄRSHEM

Det var när han var i övre tonåren som han upptäckte poesin. Han hade växt upp i ett konstnärshem. Pappan var konstnär och hans bror blev det också. Gyrðir tänkte gå samma väg.

– Jag ville gå i konstskola, men jag upptäckte att jag inte var gjord till konstnär, jag hade inte den talangen. Det konstiga är att min far ville bli författare, men han hade en annan talang.

Gyrðir hittade till poesin genom en lärare som var poet. Han fick fri tillgång till lärarens stora bibliotek med böcker från hela världen, de diskuterade poesi tillsammans och läraren uppmuntrade honom att skriva. Det var till stor hjälp, för annars var inte skolan något Gyrðir trivdes med.

– Jag var förmodligen svår som tonåring, på många sätt. Jag hade svårigheter att komma igenom studierna, jag ville inte ta examen och de ville sparka mig från skolan. Jag kände att jag inte passade in i de ramar de ville sätta mig i. Det var en svår tid då jag började förstå att jag aldrig skulle ha något vanligt yrke. Jag visste att det skulle bli tufft och osäkert, jag såg ju hur min far kämpade.

FÅR INSPIRATION I NATUREN

Gyrðir längtade bort från det lilla samhället på norra Island där han växte upp i närheten av staden Akureyri. På den tiden bodde bara tusen människor där och alla kände varandra. Gyrðir kände sig isolerad och flyttade som 20-åring till Reykjavik.

– Men jag tyckte inte om att bo i stan, jag var ju egentligen en "countryboy", jag tycker fortfarande inte om det. Men jag spenderar mycket tid i naturen, så det är ok att bo här.

Han kallar sig environmentalist. Han bryr sig mycket om hur vi behandlar jorden och oroar sig för miljöföroringar, klimatförändringar och hur det kommer att vara för hans barn i framtiden.

Miljön, naturen och omgivningen är också viktig när han skriver. Han går till naturen för att få inspiration

och nya tankar. Om somrarna åker han till landet, oftast till den plats där han växte upp, men också till de östra delarna av landet där bergen är brantare, fjordarna smalare och solen inte når ner under vintern. Det är en plats som betydde mycket för honom som barn.

Varje sommar åkte han dit, till mormor, morfar, korna, hästarna och fåren.

– Jag såg alltid fram emot det. Det var viktigt för mig att vara där hos dem. Det var en annan värld för mig, säger Gyrðir.

VIKTIGA SPÖKHISTORIER

Morföräldrarna levde inte modernt. Mormor gjorde som kvinnor gjort i flera århundraden. Hon skötte allt i

» **Under den tid som orsakade finanskrisen kände jag mig som en främling från rymden, för alla tänkte bara på det materiella.**

Gyrðir Eliasson får inspiration av naturen. Han bryr sig mycket om hur vi behandlar jorden och oroar sig för hur det kommer att vara för hans barn i framtiden.

hemmet och gjorde eget smör, ost och bröd. Och de var vidskepliga. De trodde på alla de gamla sägnerna och spökhistorierna. Gyrðir minns tydligt tre stora samlingar med gamla spökhistorier som var väldigt viktiga för många islänningar.

– Mina morföräldrar trodde på de böckerna, de var nästan som bibeln för dem. Jag började också läsa dem och jag tror att de är en stor orsak till att jag började skriva litteratur. Många människor säger nu att de är en konstig mix av verklighet och fantasi och jag har alltid varit intresserad av gränsen mellan verklighet och fantasi. Jag gillar inte strikt realism.

Om han tror på sägnerna i dag har han svårt att svara på.

– Jag har varit med om saker som är svåra att förklara, men jag vill varken säga att de existerar eller inte gör det. När du är inne i det moderna samhället är det lätt att säga att man inte tror på spöken, men om du skulle gå in i höglandet och bo ensam i en liten stuga kanske du tänker lite annorlunda. Min mormor skulle ha hatat det moderna samhället.

GALEN TID FÖRE FINANSKRISEN

Gyrðir skrattar men blir sedan allvarlig.

– Ibland kan jag känna att det moderna livet med all sin teknologi är lite tomt. Jag tycker att det är farligt när människor i det urbana samhället vänder ryggen till naturen. Jag tycker inte att det är rätt.

Alltför mycket handlar om pengar och materiella ting, tycker Gyrðir, och värst var det i mitten av 2000-talet. Islänningarna tjänade en massa pengar, tog stora lån och köpte dyra bilar och hus. Det var innan allt vändes upp och ner.

– Under den tid som orsakade finanskrisen kände jag mig som en främling från rymden, för alla tänkte bara på det materiella. Jag vet inte varför jag inte också föll för det, kanske har det med uppväxten att göra. Jag var aldrig intresserad, har alltid ogillat det.

Sedan kom bakslaget för islänningarna. Den stora kollapsen. Bankerna kraschade, människors lån steg i höjden och många förlorade sina jobb. Tre år har gått och Island har inte återhämtat sig. Men Gyrðir kan ändå se något som har blivit bättre efter kollapsen – attityden till konst har förändrats.

– Tidigare när allt var galet och alla tjänade en massa pengar hamnade konst i bakgrunden, ingen var intresserad. Men nu kommer intresset tillbaka. Jag tror att konstnärer är viktigare igen på grund av det som hänt, för nu har människor sett att pengar inte är allt. Jag vet inte hur det var i Sverige under finanskrisen, men här var det hemskt. Galet. Nu litar ingen längre på politiker och vänder sig åt andra håll.

TUFFARE FÖR ISLANDS FÖRFATTARE

Trots att det blivit ett ökat intresse för kultur har författare fått det svårare. Det har alltid varit svårt för dem att klara sig i ett land som Island där marknaden är så liten. Många klarar sig tack vare de statliga bidrag som författare kan söka, men de är väldigt låga och har skurits ner efter finanskrisen. Bidragen är också osäkra då de måste sökas varje år och är svåra att få.

– Många författare jobbar extra som lärare eller journalister för att klara sig. Jag är en av få som inte gör nå-

got annat än att skriva. Jag skulle nog ha svårt att göra något annat, jag vet inget annat.

Prispengarna kommer således väl till pass.

– Kanske köper jag ett litet sommarhus på landet, säger Gyrðir leende.

I en liten stuga på en dimmig hed vid en fjord sitter han kanske i framtiden med ett par tofflor på fötterna. Söker inspiration, känner kontakt med naturen och skriver på historier där fantasi och verklighet möts. Och kanske kommer sägnerna där till liv.

» FAKTA Gillar inte flygplatser

► **Namn:** Gyrðir Elíasson.

► **Ålder:** 50 år.

► **Bor:** Grafarvogur utanför Reykjavík.

► **Familj:** Fru, tre döttrar, 13, 17 och 26 år, två katter.

► **Yrke:** Författare.

► **Böcker i urval:** Svarthvit axlabönd (1983), Bréfbátarigningin (1988), Svefn-

hjólið (1990), Stone Tree (2003), Milli trjáanna (Bland träden).

► **Gillar:** Vandringar på landet, det gör jag så ofta som jag kan.

► **Ogillar:** Flygplatser. All väntan och alla köer. Tycker inte heller om hur människor behandlas på flygplatser, speciellt efter 2001. All denna misstro.

Gyrðir Elíasson har inrett en skrivarlåda i lägenheten. På loftet finns både arbetsbord och en välfylld bokhylla.